

Буценко І.М., Тейфукова Р.Т. МОДИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

УДК 339.977

I. Вступ. Регіональні інтеграційні об'єднання в останні роки стали невід'ємним елементом міжнародної системи. Найбільших успіхів у процесі об'єднання держав досяг Європейський Союз (ЄС). В даний час ЄС забезпечує інтеграцію своїх членів практично у всіх сферах суспільного життя і, виступає як альянс, який претендує на все більш значуще місце в глобальній розстановці сил. Однак розвиток цих процесів було піддано рецесії через кризові процеси, які протікають у світовій економіці.

Одним з ефективних напрямків інтеграції в Європейському Союзі, який дозволяє йому чинити серйозний вплив на міжнародне життя, є створення довгострокових стратегій розвитку, головними з яких стали Лісабонські стратегії і новоприйнята стратегія «Європа-2020».

Для досягнення стійкого зростання необхідно аналізувати ситуацію більш ніж на найближче майбутнє. Європа повинна повернутися в лад і залишитися в ньому - це основне завдання всіх стратегій. Даний підхід стосується усунення безробіття, поліпшення якості життя громадян ЄС, впровадження розвитку інноваційних технологій, створення переваг для малого та середнього бізнесу. Найближчі кілька років дії вжиті ЄС покажуть, чи може Європа досягти розумного, стійкого і всеосяжного зростання, знайти способи створення нових робочих місць і визначити напрямки розвитку для суспільства.

II. Постановка проблеми. Питанням вивчення проблем розвитку Європейського союзу присвячено багато наукових праць як вітчизняних так зарубіжних учених. Зокрема, Борка Ю.В. [2], Патори Р.Д. [4], Поручника А.Н. [6], Чужикова В.І. [9] та ін. Процеси дослідження модифікації стратегій росту були розглянуті такими авторами, як Арабей Є.І. [1], Попхадзе Г.М. [5], Трофімова В.В. [7]. Однак питання модернізації стратегій розвитку ЄС під впливом глобальної економічної кризи ще не достатньо вивчене і потребує більш ретельного дослідження як у теоретичному, так і в практичному відношенні.

Метою роботи є розкриття характеру і напрямків модифікації європейських стратегій, які піддаються значним змінам, в наслідок посилення глобалізації світового господарства та кризових явищ економіки.

Виходячи з мети дослідження, в роботі поставлені наступні завдання:

- визначити особливості Лісабонської стратегії, процес її виконання та результати;
- проаналізувати прийняту альтернативу - стратегію «Європа-2020» - передумови, перешкоди та перспективи;
- окреслити можливі шляхи подальшого стратегічного розвитку ЄС в рамках нової стратегії: сценарії розвитку.

Об'єкт дослідження: модифікація стратегій розвитку Європейського союзу під впливом глобальних викликів економіки.

III. Результати дослідження. У березні 2000 р. на сесії Європейської ради в столиці Португалії була прийнята Лісабонська стратегія, яка повинна була за 10 років перетворити Євросоюз в «найбільш динамічно розвивається і конкурентоспроможну економіку в світі». Така економіка мала ґрунтуватися на інноваціях і будуватися на принципах сталого розвитку.

В якості головних орієнтирів називалося збільшення витрат на НДДКР до 3% ВВП і підвищення щорічних темпів приросту ВВП до 3%. Проте вже до кінця 2003 р. стало ясно, що стратегія не виконується, і шанси на її порятунок дорівнюють нулю. Тоді навесні 2005 р. сесія Європейської ради в Брюсселі затвердила новий варіант програми. Вона стала називатися Лісабонська стратегія економічного зростання та зайнятості, а з тексту були вилучені слова про те, що ЄС стане найбільш конкурентоспроможною економікою у світі. Замість цього головними цілями стали: економічне зростання і збільшення кількості робочих місць. Колишні кількісні орієнтири - зростання витрат на НДДКР, зростання ВВП і зайнятості - збереглися. Одночасно був вдосконалений механізм реалізації стратегії і краще прописані повноваження національних урядів та органів ЄС. Але й друга спроба виявилася невдалою. Світова економічна криза, яка почалася восени 2008 р., привела до того, що в 2009 р. ВВП Євросоюзу впав майже на 4%, а безробіття зросло на третину. Крім того в 2008 р. органи ЄС виробили план антикризових заходів, а Європейський центральний банк приступив до екстреного уливання ліквідності в банківський сектор зони євро. У другій половині 2009 р. ситуація дещо стабілізувалася, і в четвертому кварталі навіть з'явилися деякі ознаки поживлення. Щоправда, поки ніхто з експертів не береться оцінити ступінь їх стійкості. У рамках Лісабонської стратегії було сформульовано 28 основних і 120 додаткових цілей, рівень досягнення яких визначався за допомогою 117 структурних показників. Вони охоплювали п'ять сфер: макроекономічну ситуацію; зайнятість; інновації та дослідження; економічні реформи, соціальну згуртованість і навколишнє середовище.

У жовтні 2003 р. Європейська Комісія запропонувала скоротити перелік показників, які вона повинна була надавати Раді ЄС у щорічних звітах до 14: ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності валют; продуктивність праці, рівень зайнятості, рівень освіти молоді у віці 20-24 роки ; витрати на НДДКР; порівняльний рівень цін; обсяги інвестицій у виробничу сферу; рівень бідності та безробіття; дисперсія регіонального рівня зайнятості; викиди парникових газів; енергоємність економіки; обсяги транспортних перевезень [3].

Внесення змін та активізація діяльності країн-членів ЄС сприяли тому, що в 2006 р. країнам ЄС-15 вдалося помітно просунути вперед у виконанні Лісабонської стратегії. Темпи економічного зростання в

середньому по ЄС в 2006 р. склали 2,8%, наблизившись до 3-відсоткової позначки, наміченої в Лісабонській стратегії. При цьому найкращі результати показали Швеція, Бельгія та Нідерланди. Для закріплення позитивних тенденцій у доповіді Європейської Комісії, представленої в 2006 р., було визначено чотири пріоритетні напрями на найближчі роки: вдосконалення політики в сфері зайнятості, сприяння розвитку малих і середніх підприємств; збільшення видатків на вищу освіту (з 1,28% ВВП у 2006 р. до 2% у 2010 р., в тому числі за рахунок залучення додаткового фінансування з приватних джерел), НДДКР та інновацій; стабільне і довгострокове забезпечення ЄС енергоресурсами.

З метою більш детального аналізу конкурентоспроможності окремих європейських країн у контексті поставлених завдань Всесвітній Економічний Форум в 2004 році опублікував обзир «Лісабонська ревію», в якому оцінювалася як конкурентоспроможність цих держав, так і їхні успіхи в досягненні цілей.

Ступінь просунутості кожної країни розраховувався за 10-бальною системою - від 1 (нижча оцінка) до 10 (вища оцінка). Візуальне уявлення про те, які країни займають кращі позиції по кожному параметру, а які - гірші, дає табл. 1. [6,7]

Таблиця 1. Виконання «Лісабонської стратегії» країнами ЄС *.

Параметри	Країни – лідери	Найбільш проблемні держави
Рівень розвитку інформаційного суспільства	Фінляндія, Данія, Швеція (Естонія, Мальта, Словенія)	Іспанія, Португалія, Греція
Технологічні інновації і вкладення в НДДКР	Фінляндія, Швеція (Словенія, Латвія, Естонія)	Португалія, Греція, Італія
Економічна лібералізація	Фінляндія, Данія, Великобританія (Латвія, Естонія, Литва)	Греція, Португалія, Італія
Телекомунікації та інфраструктура	Німеччина, Фінляндія, Люксембург, Данія (Словенія, Чехія, Естонія)	Греція, Ірландія, Італія
Якість фінансових послуг	Фінляндія, Великобританія, Данія (Естонія, Мальта, Угорщина)	Греція, Італія, Португалія
Сприятлива макроекономічна середовище для розвитку підприємництва	Данія, Великобританія, Фінляндія (Естонія, Латвія, Угорщина)	Італія, Греція, Португалія
Соціальна інтеграція	Фінляндія, Швеція, Данія, Нідерланди (Мальта, Латвія, Чехія)	Греція, Португалія, Італія
Сталий розвиток	Фінляндія, Німеччина, Швеція (Словенія, Словаччина, Чехія)	Греція, Португалія, Ірландія

*Складено автором за даними [7]

Виходячи з даних, наведених у табл. 1, простежується певне «розмежування Європи»: найбільш успішні за більшістю параметрів країни - як правило, північні держави, а найменший прогрес досягнутий в південних - Греції (по всіх позиціях), Португалії (7 позицій) та Італії (6 позицій). Крім них, двічі в числі найменш успішних згадана Ірландія і один раз - Іспанія.

Темпи виконання критеріїв Лісабонської стратегії європейськими країнами не виправдали очікування. Багато країн зустріли низку складнощів на шляху реалізації інноваційної програми, про що свідчать показники, презентовані в табл. 2.

Таблиця 2. Хід виконання кількісних цільових установок Лісабонської стратегії у 2009 р.*

№	Показник	Кількість країн, які виконали даний показник
1	Загальний рівень зайнятості - 70% до 2010	15
2	Рівень зайнятості жінок - 60% до 2010 р.	14
3	Рівень зайнятості для осіб 55 - 64-річного віку - 50% до 2010 р.	9
4	Збільшення середнього ефективного пенсійного віку на 5 років з метою виходу на показник 65 років в 2010 році	5
5	Наявність дитячих установ для дітей старше 3 років - для 90% дітей до 2010 року	8
6	Витрати на R & D - 3% ВВП до 2010	6
7	Витрати бізнесу на R & D - 67% загальних витрат до 2010 р.	9
8	Проникнення Інтернету в домашні господарства - 30%	15
9	Скорочення числа дітей, які не закінчують школи на 50% до 2010	10
10	Забезпечити виконання цільових установок Кіотського протоколу до 2010	12
11	Досягнення рівня 22% виробництва електроенергії з поновлюваних джерел	5

*Складено автором за даними [7]

Для правління Європейського союзу стало очевидним, що цілі Лісабонської стратегії не будуть досягнуті, адже розрив між запланованими показниками та реальними результатами був надзвичайно великим.

Виходячи з вищевказаних даних о кількісних цільових установках Лісабонської стратегії, впливає, що лише 50% країн Європейського союзу змогли досягти намічених цілей. Основні причини невиконання Лісабонської стратегії полягали у наступному:

- 1) інертність країн-членів ЄС в області реформування своїх економік;
- 2) недостатнє врахуванні наслідків реформ, що проводилися в деяких країнах-членах ЄС, у тому числі Німеччини і Франції,
- 2) відсутність адресної відповідальності за реалізацію стратегії;

3) уповільнення темпів економічного зростання в зв'язку з загостренням ситуації у світовій економіці на тлі падіння біржових індексів провідних фінансових центрів світу (у 2000-2009 рр. середньорічні темпи зростання економіки ЄС не перевищували 2%);

4) слабкий контроль керуючих органів інтеграційного блоку за виконанням стратегії;

5) нівелювання статистичними даними європейських країн.

Виникла потреба у перегляді Лісабонської стратегії та розробці її нової редакції, в якій увагу інституцій ЄС та країн-членів була б зосереджена на стимулюванні економічного зростання (в основному шляхом збільшення фінансування інновацій та підтримки малого та середнього бізнесу) і підвищення рівня зайнятості, в тому числі у високотехнологічних галузях. Необхідно було також переглянути часові рамки виконання Лісабонської стратегії, тобто фактично була визнана нереальність виконання поставлених цілей до 2010 р. Європейський Союз не буде мати шансів стати самим конкурентоспроможним економічним співтовариством світу, якщо не проведе системні реформи, головними з яких є:

1) реформа системи державних фінансів і податкова реформа;

2) пенсійна реформа;

3) дерегулювання або дебіюрократизація економіки;

4) лібералізація ринку праці;

5) відхід від зовнішньоторговельного протекціонізму.

Очевидним є той факт, що гостра фаза кризи залишилася позаду. Саме ця обставина підштовхнула Європейську комісію до розробки нового документа про стратегію економічного розвитку ЄС - на цей раз посткризової. Проект третьої версії Лісабонської стратегії було опубліковано 3 березня 2010 р. за заголовком «Європа 2020. Стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання» (Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth).

Стратегія «Європа 2020» розкриває європейську соціально-економічну концепцію 21-ого століття. Стратегія дає зрозуміти, як Європа збирається виходити з кризи і як повернути сьогоднішню нестабільність у бік прогресу. Для досягнення необхідних результатів Європі знадобиться посилення управління економікою.

Необхідно визначити, яких результатів Європа збирається домогтися до 2020 року. У зв'язку з цим ЄС ставить перед собою наступні головні цілі:

– 75% населення у віці від 20 років до 64 років повинні бути працевлаштовані.

– 3% ВВП ЄС має бути інвестовано в дослідження і розробки.

– Досягнення цілей енергетичної політики та політики з приводу зміни клімату (включаючи 30%-ве зниження забруднення навколишнього середовища).

– Частка учнів, які кинули школи, не повинна перевищувати 10%. Не менше 40% молоді повинні мати вищу освіту.

– Скорочення кількості людей, що знаходяться в небезпеці опинитися за межею бідності, на 20 млн.

Для того, щоб держави-члени змогли адаптувати стратегію «Європа 2020» до своєї конкретної ситуації, Європейська Комісія пропонує державам трансформувати цілі ЄС у свої національні стратегії. Даний документ несе в собі основні фактори зміцнення економіки та основні напрямки діяльності «Європи 2020». Серед пріоритетів концепції можна виділити три основних тези:

– Розумне зростання;

– Стійке зростання;

– Всеосяжне зростання.

Кожна з цих тез пропонує план розвитку та механізми досягнення стратегічних завдань. Розглянемо їх більш детально.

I. Розумне зростання - економіка, заснована на знаннях та інноваціях.

Розумне зростання в розумінні ЄС означає посилення взаємодії наукових знань, досліджень та інновацій з економічним зростанням і розвитком ЄС. Цей фактор зміцнення економіки включає в себе підвищення якості освіти, підвищення якості проведення досліджень, підтримка розповсюдження інноваційних технологій і знань по всьому ЄС, збільшуючи доступ до інформації та технологій спілкування, а також гарантуючи, що інноваційні технології будуть використовуватися в цілях досягнення глобальних соціальних цілей.

Дії у цьому напрямку відкриють інноваційні можливості європейських держав, поліпшать результати освітнього процесу, допоможуть у розвитку економічних та соціальних переваг цифрового суспільства. Всі процеси повинні здійснюватися на рівні ЄС, національному, регіональному та місцевих рівнях.

Пріоритетні напрямки діяльності:

1. «Інноваційний Союз».

2. «Рух молоді».

3. «План розвитку цифрових технологій в Європі».

II. Стійке зростання - просування ідеї більш доцільного використання природних ресурсів, поліпшення екологічної обстановки та конкурентоспроможності в економіці.

Стійке зростання означає побудову економіки на підставі доцільного використання ресурсів, стійкої та конкурентоспроможної економіки, використовуючи лідерство Європи в розробці нових процесів і технологій, включаючи екологічно чисті технології. Такий підхід повинен призвести Європу до мало

забрудненого, наповненого природними ресурсами світу. Фактор сталого зростання стане основою ще більш поглибленого економічного, соціального та територіального згуртування націй ЄС.

Пріоритетні напрямки діяльності:

1. «Доцільне використання ресурсів в Європі».
2. «Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію».

III. Всеохоплюючий зростання - економіка високого рівня зайнятості населення, яка прагне до економічного, соціального та територіального об'єднання.

Всеохоплююче зростання економіки дає людям нові можливості за допомогою високого рівня зайнятості, інвестицій у знання і навички, боротьби з бідністю та вдосконаленням ринку праці, навчання та соціального захисту, які разом сприяють побудові згуртованого, більш соціально однорідного суспільства. Дуже важливо для посилення територіальної єдності, щоб плоди економічного зростання розповсюджувалися по всьому ЄС, включаючи віддалені регіони. Європі необхідно задіяти весь свій трудовий потенціал, щоб гідно впоратися з такими проблемами, як старіння нації і посилення світової конкуренції.

Пріоритетні напрямки діяльності:

1. План з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць
2. «Європейська політика проти бідності».

Не важко помітити, що всі заходи не були настільки ефективними і саме сьогодні європейській спільноті необхідно активізувати процеси вивчення внутрішніх проблем, які можуть послужити каменем спотикання на шляху до нової стратегії «Європа-2020», на яку покладають великі надії. Дослідження поточного стану, перспектив та перешкод для виконання нової концепції розвитку відображено у таблиці, яка синхронізує інформацію стосовно основних національних макроекономічних показників, перспектив виконання основних запланованих критеріїв та перешкод на шляху до «європейської мрії». (Див. Таблиця 2).

Таблиця 2. Перспективи і перешкоди реалізації європейських стратегій *

	Країна	Перспективи	Перешкоди
Країни ЄС з найліпшим станом економіки	Бельгія	1. Вихід з кризи завдяки збільшенню частки чистого експорту; 2. Тісна співпраця з Німеччиною, потужним економічним партнером, стимулюючим експорт; 3. Зростання внутрішнього попиту; 4. Тенденції до зростання ВВП, і як наслідок, посилення позицій у Європі; 5. Створення нових робочих місць; 6. Приплив інвестицій; 7. Збільшення конкурентоспроможності за рахунок впровадження інновацій.	1. Відсутність фінансової консолідації; 2. Ризики через напруженість на фінансових ринках; 3. Лімітоване зростання реальних наявних доходів; зростання безробіття, низька заробітна плата; стримування індексу споживчих цін; 4. Структурне зниження частки експорту / імпорту в європейській економіці; 5. Жорстока цінова конкуренція, якої можуть не витримати бельгійські товари; 6. Можливість ефекту гістеріза; 7. Висока частка дефіциту державного бюджету; 8. Зростання обсягів державного боргу.
	Великобританія	1. Зниження ПДВ з 15 до 12% для розвитку малого і середнього бізнесу; 2. Фінансові позики та їх цільове спрямування у відновлення економіки (до 118 млрд. £); 3. Інвестування в розвиток інфраструктури, житлове будівництво, створення ефективної енергосистеми (3 млрд. £); 4. Залучення урядом привілейованих акцій на 25 млрд. £; 5. Надання державних гарантій за борговими зобов'язаннями банкам; 6. Боротьба з кризою фіскальними методами і стимулами ділової активності.	1. Державний борг складе 86% до 2012 року; 2. Дефіцит державного бюджету в розмірі 11% від ВВП; 3. Зростання безробіття до 8% до 2012 року, що складе близько 3 млн. чоловік.
	Німеччина	1. Зростання реального ВВП (3,4%); 2. Нарощування темпів експорту, як наслідок, зростання приватного споживання та інвестицій; 3. Зростання виробничих потужностей; 4. Зниження банківської процентної ставки та експорту капіталу за кордон; 5. Всеосяжне відновлення; 6. Зниження рівня безробіття; 7. «М'які» фінансові умови.	1. Схильність екзогенному шоку через світової кризи; 2. Відсутність фінансової консолідації; 3. Високий рівень інфляції; 4. Зростання дефіциту державного бюджету (на 3,25% від ВВП); 5. Висока частка державного боргу 75% ВВП).
	Франція	1. Підтримка споживчого ринку субсидіями в обсязі 26 млрд. € (1,3% ВВП); 2. Приплив інвестицій в стратегічні галузі промисловості (приклад: 1,8 млрд. € у житлове будівництво); 3. Заходи щодо створення робочих місць; 4. Надання податкових пільг малому і середньому бізнесу на суму 11,5 млрд. €; 5. Виділення коштів на рекапіталізацію банків (держ. фінансування певної частки банківського капіталу) на суму 10 млрд. €.	1. Зростання дефіциту бюджету до 7,5% ВВП; 2. Державний борг у розмірі 89,8% ВВП до 2012 року; 3. Зниження соціальних стандартів; 4. Зростання безробіття до рівня 9,5%; 5. Залежність від позикового капіталу.

МОДИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

	Країна	Перспективи	Перешкоди
Країни ЄС з середнім рівнем економіки	Італія	1. Зростання економіки на 1,5%; 2. Італія планує випустити бонди на 338 млрд. євро. 3. Вливання іноземного капіталу для реструктуризації економіки і виходу з кризи; 4. Поступове зростання приватного споживання; 5. Нарощування темпів експорту.	1. Зростання економіки на 1,5%; 2. Італія планує випустити бонди на 338 млрд. євро. 3. Вливання іноземного капіталу для реструктуризації економіки і виходу з кризи; 4. Поступове зростання приватного споживання; 5. Нарощування темпів експорту.
	Чехія	1. Поступовий вихід з кризи при консолідації зусиль; 2. Бурхливе економічне зростання; 3. Висока частка чистого експорту (75% від ВВП); 4. Високі темпи зростання приватного споживання; 5. Вкладення приватних інвестицій.	1. Жорсткість умов кредитування малого та середнього бізнесу; 2. Скорочення обсягу іноземних інвестицій; 3. Зростання безробіття; 4. Залежність від позикового капіталу, як наслідок високий державний борг.
	Данія	1. Відновлення економіки за рахунок зростання внутрішнього попиту; 2. Позитивний торговельний баланс; 3. Експорт специфічних послуг (морські перевезення і т.п.).	1. Зниження конкурентоспроможності данських товарів щодо європейських; 2. Низька продуктивність праці; 3. Дефіцит державного бюджету.
	Естонія	1. Зростання обсягів зовнішньої торгівлі - головний стимул виходу з кризи; 2. Підвищення конкурентоспроможності за рахунок зниження витрат на виробництво продукції; 3. Зростання приватного споживання; 4. Зростання ВВП на 5%; 5. Економічне зростання на рівні 4%.	1. Слабкий приплив інвестицій; 2. Висока частка імпорту у торговельному балансі країни; 3. Високий рівень безробіття (15%); 4. Зростання цін, особливо на продо-вольчі товари (25%); 5. Зниження доходів домашніх господарств; 6. Зростання інфляції (3%); 7. Державний борг (до 12%); 8. Нераціональне використання виробничих потужностей;
	Греція	1. Інтенсивне вливання іноземного капіталу для виходу з кризи; 2. Жорстка фінансова політика як гарант виходу з кризи.	1. Зростання боргового навантаження (156% до 2012 року); 2. Зниження ВВП на 3%; 3. Дефіцит бюджету в розмірі 10%; 4. Падіння внутрішнього попиту до 8%; 5. Зростання безробіття (15% до 2012 р).
Країни ЄС з кризовою економікою	Ірландія	1. Нарощування обсягів експорту; 2. Поступальне зростання ВВП (1,9%); 3. Впровадження інвестицій в стратегічні галузі для виходу з кризи.	1. Дисбаланс в банківській системі; 2. Зростання безробіття (12,7%); 3. Депресія на ринку акціонерного капіталу; 4. Низька конкурентоспроможність вироблених товарів щодо європейських; 5. Дефіцит державного бюджету (14,3%); 6. Державний борг (114,3% ВВП); 7. Зниження соціальних стандартів життя, зниження доходів населення. 8. Бюджетний дефіцит складе 40% від ВВП.
	Іспанія	1. Зростання внутрішнього попиту на 1,6%; 2. Зростання продуктивності праці; 3. Підвищення частки чистого експорту.	1. Збільшення безробіття до 20% до 2012 року; 2. Бюджетний дефіцит у розмірі 9,3%; 3. Скорочення державних інвестицій, як наслідок, зменшення валового приросту основного капіталу; 4. Скорочення виплат по заробітній платі до 5%; 5. Скорочення фінансування місцевих бюджетів на 1,2 млрд. €; 6. Державний борг у розмірі 73%.
	Португалія	1. Зростання ВВП на 1,3%; 2. Приплив інвестицій; 3. Підвищення прибутковості державних облігацій на 5-7%; 4. Скорочення державних витрат, залучення коштів за рахунок приватизації; 5. Підвищення податків для багатих.	1. Значне скорочення приватного споживання; 2. Скорочення обсягів економіки на 1%; 3. Зростання бюджетного дефіциту 4. Державний борг складе 92,4%; 5. Низька продуктивність праці; 6. Посилення тиску на фінансових ринках.

*складено автором за джерелом [2].

Економіка ЄС знаходиться в стадії глибокої рецесії під впливом світової фінансової кризи 2008-2009 рр., яка сприяла зростанню бюджетного дефіциту та державного боргу. У зв'язку з цим, для досягнення стратегічних цілей Європейського союзу необхідно застосувати оперативний, жорсткий комплекс заходів, спрямованих на поступальне відновлення економік країн до кризового рівня та подальше економічне зростання.

На даному етапі основним завданням ЄС залишається скорочення бюджетного дефіциту в ЄС з нинішніх 6,5% ВВП до 6% ВВП по економіках 27 країн в 2011 році і до 4,25% ВВП в 2012 році. Ця цифра виключає бюджетний дефіцит Ірландії в 2011 році на рівні 32%. Основний спосіб вирішення цього завдання - активні зовнішні та внутрішні запозичення. ЄС збільшить зовнішній борг до 83% в союзі в цілому і 88% в зоні євро. Єврокомісія констатує, що такого роду зростання зовнішнього боргу знижує шанси на високе економічне зростання після 2012 року, посилює демографічні проблеми та ризики у податковій політиці, тим не менш, обрана стратегія здається ЄС оптимальною. Крім того, майже в половині країн ЄС, констатує Єврокомісія, на 2011-2012 роки в тому чи іншому вигляді передбачена корекція податкового режиму та / або «фіскальна консолідація» - набір заходів для підвищення збирання податків до бюджетів, і вже є перші

результати. 1 грудня Європейська комісія почала міжнародний консультативний процес з питанням ухвалення програми підвищення ефективності та виявлення всього спектру проблем, пов'язаних із застосуванням податку на додану вартість (ПДВ) у країнах Європейського Союзу [2].

Досягнення амбітних довгострокових стратегій розвитку можливе лише за взаємодопомоги та концентрації зусиль усіх країн-членів ЄС.

Стратегія "Європа 2020" має відношення не тільки до держав, які розташовані на території ЄС, але також може служити гарним орієнтиром для держав-кандидатів і сусідів ЄС, в тому числі і для України, вибудувавши свою політику, ґрунтуючись на запропонованих Європою цілях і завданнях.

Спираючись на вищевикладений аналіз, на наш погляд, можливі три сценарії майбутнього розвитку. Відповідно до першого сценарію, приватний попит не буде рости, темпи економічного зростання, рівень інфляції і процентні ставки залишаться низькими.

Другий сценарій передбачає швидке зростання приватного споживання, що дозволяє значно збільшити податкові надходження і понизити деякі витрати, що автоматично призведе до зменшення державного дефіциту. Темпи економічного зростання будуть задовільними, але не надмірними, не створять інфляційного тиску і тому не приведуть до значного підвищення процентних ставок.

Третій сценарій передбачає зростання приватного попиту при одночасному збереженні владою надмірного бюджетного дефіциту, що зумовить підвищення рівня інфляції та відсоткових ставок. Однак цей сценарій не відповідає нинішньому стану ринків, які очікують, що уряди скоротять бюджетні дефіцити, коли попит почне рости. Ринки усвідомлюють, що нинішні бюджетні дефіцити пов'язані з регулюванням і не свідчать про ослаблення контролю за державними фінансами.

IV. Висновки. Аналіз характеру і напрямків модифікації європейських стратегій, які піддаються значним змінам, в наслідок посилення глобалізації світового господарства та кризових явищ економіки, дав змогу окреслити можливі шляхи подальшого стратегічного розвитку ЄС в рамках нової концепції і запропонувати сценарії розвитку.

Підводячи загальні підсумки, слід звернути увагу на деякі нові тенденції та стратегічні завдання, які вимальовуються на тлі сучасної кризи і антикризових дій Європейського Союзу. Тепер успіх нової стратегії залежить від політичної волі і узгодженості дій інститутів ЄС і національної влади, спрямованих на вирішення конкретних завдань і на просування вперед методом «крок за кроком», багаторазово випробуваним в історії європейської інтеграції. Положення зобов'язує Євросоюз досить енергійно просуватися до створення нової економіки, заснованої на знаннях. Можливості для прискорення цього процесу є, але наскільки він зуміє їх реалізувати - залишається поки під питанням.

Джерела та література:

1. Арабей Є. І. Нова європейська стратегія "Європа 2020" : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eulaw.ru/content/novaya-evropeyskaya-strategiya-evropa-2020>.
2. Борко Ю. В. Расширение и углубление европейской интеграции / Ю. В. Борко // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 7. – С. 15-29.
3. Михкельсон: без реальных средств цели ЕС-2020 недостижимы : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.inosmi.ru/baltic/20100907/162748050.html>
4. Патора Р. Д. Ініціативи Європейського Союзу щодо побудови економіки, яка спирається на знання / Р. Д. Патора // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 176-181.
5. Попхадзе Г. М. Саммит ЕС: изменение Лиссабонского договора ради финансовой стабильности : [Электронный ресурс] / Г. М. Попхадзе // RFI Русский. – 2010. – Режим доступа : <http://www.russian.rfi.fr/evropa/20101029-sammit-es-izmenenie-lissabonskogo-dogovora-radi-finansovoi-stabilnosti>
6. Поручник А. Н. Національні та наднаціональні механізми розвитку людського ресурсу країн ЄС / А. Н. Поручник // Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей : монографія / за заг. ред.: Д. Г. Лук'яненко, В. І. Чужикова. – К. : КНЕУ, 2007. – С. 439-456.
7. Трофимова В. В. Напрямки конвергенції моделей економічного розвитку європейських країн на початку ХХІ ст. / В. В. Трофимова // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2010. – Вип. 259. – Т. 1. – С. 186-205.
8. Трофимова В. В. Проблеми та перспективи забезпечення фінансової сталості розвитку країн ЄС у ХХІ ст. в умовах формування інтегративної моделі / В. В. Трофимова // Економічний простір. – 2010. – № 35. – С. 71-89.
9. Чужиков В. І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : монографія / В. І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2008. – 272 с.
10. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth : [Електронний ресурс] // Communication From The Commission. – 03.03.2010. – С. 37. – Режим доступу : http://europa.eu/press_room/pdf/europe_2020.pdf
11. European Economic Forecast // European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Autumn. – 2010. – № 7.
12. The Lisbon Scorecard X. The road to 2020 : [Електронний ресурс] // Simon Tilford and Philip Whyte. – 2010. – С. 59. – Режим доступу : http://www.cer.org.uk/pdf/rp_967.pdf